

„Tanečník se nadhupuje jako plavec, který se nechá vlnou vynést vzhůru a vpřed.“

Jacopo Martello, 1715

Unášeni na vlnách krásného tance

V názvu *Taneční GRUN(D)T* se ukrývá jméno malíře a zároveň cizí slovo *základ*. V pracovních listech se seznámíte s tanečním stylem *la belle danse* (krásný tanec) a naučíte se tančit menuet, který vévodil všem plesům. V tanci 17.–18. století se dbalo o vznešené držení těla, výrazná divadelní gesta a vytočení nohou, které můžete pozorovat na postavách z obrazů Norberta Grunda.

Tanec v 18. století

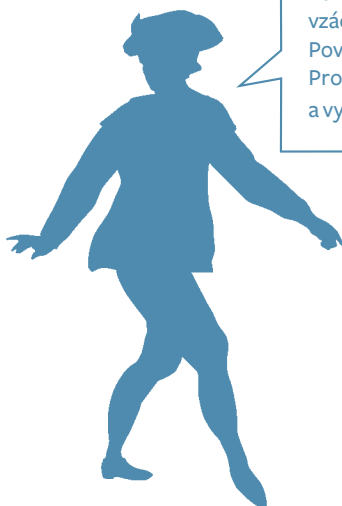
Roku 1661 byla Ludvíkem XIV. založena Královská akademie tance, ve které se stanovila pravidla pro nový taneční styl *la belle danse*. Ten se výrazně lišil od tance nižších vrstev. Byl součástí vzdělání a života šlechty v 18. století. Základy stylu *la belle danse* byste našli jak v divadle, tak na plese, nebo ve výtvarném umění.

Jan Jiří Balzer (1734–1799)
Zaneprázdněná hospodyně, Národní galerie v Praze

Norbert Grund (1717–1767)
Scéna z commedie dell'arte (detail), kolem 1760,
Královská kanonie premonstrátů na Strahově

Zdravím vás a klaním se,
vzácní návštěvníci!
Povolaním jsem tanečník.
Provedu vás tancem 18. století
a vysvětlím vám, jak na to.

Tanečník předvádí cvičení plié, elevé (rozhýbání)

Plié = pokrčení nohou v kolenou, nohy vytvoří okénko. Paty se nesmí zvednout od země. **Elevé** = vznos těla na pološpičku. Nohy jsou napnuté.

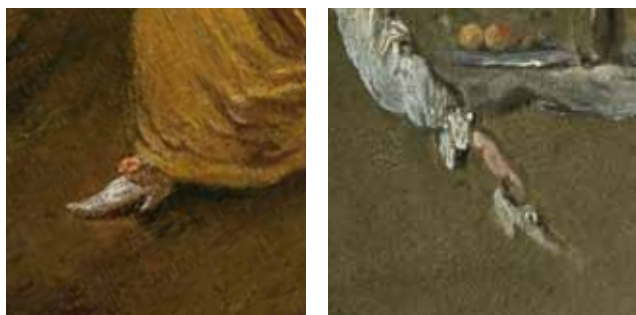
Rozcvičení nohou – plié a elevé: Postavte se pěkně rovně a špičky chodidel vytočte mírně od sebe. Pokrčte několikrát nohy v kolenou a zase napněte. Pokrčte je jen tolik, aby se paty stále dotýkaly země. Pak se vyhoupněte až do výponu na pološpičku. Pohyb dělejte tak rychle, aby vypadal jako rytmické pohupování až pumpování.

Rozcvičení paží: Paže mírně předpažte a přidejte pár kroužků v zápěstí a v lokti.

Plié lze zjednodušit. Zkuste si vzít boty na podpatku. **Plié bude větší a bez velké námahy,** aniž by se paty zvedly od země.

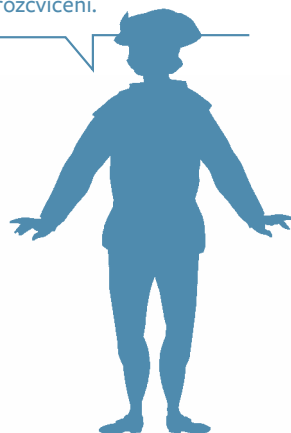
Na obrazech Norberta Grunda si ověřte, že pánové i dámy nosili boty na podpatku.

Norbert Grund (1717–1767)
Sedící trojice s rybařickým mladíkem –
Lov na udicí (detail), před 1760,
Národní galerie v Praze

Dáma na houpačce (detail),
kolem 1760, Národní galerie v Praze

Před tancem je vždy důležité se nejprve rozhýbat. Nebojte se a přistupte k prvnímu rozcvičení.

Pěkná nožka a elegantní ručka

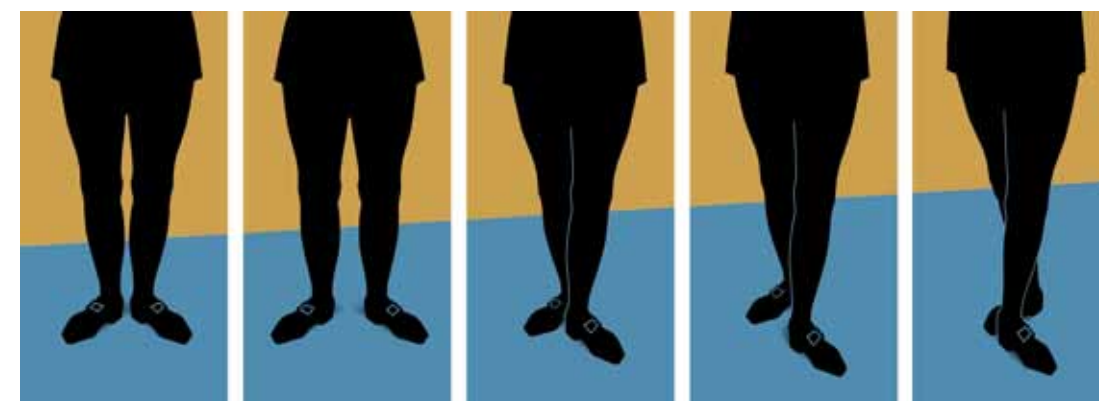
Pět pozic nohou

V 18. století se stejně jako v současném baletu používalo pět základních pozic nohou. Dnes je ale rozsah vytočení větší, až na 180°. Váha těla je rovnoměrně rozložena na obě nohy.

Tanečník předvádí pět základních tanečních pozic nohou.

Rozhlédněte se po tanečním sále. Na podlaze najdete stopy. Snažte se umístit svoje chodidla do stop.

Pozor na udržení rovnováhy! Když budete ztrácet balanc, požádejte partnera, aby vás vzal za ruku.

I. POZICE

II. POZICE

III. POZICE

IV. POZICE

V. POZICE

Poznáte podle obrázku, o kterou pozici se jedná?

V. POZICE

IV. POZICE
(rozstup pat od sebe na šířku chodidla)

III. POZICE
(paty se překrývají)

II. POZICE
(rozstup pat od sebe na délku chodidla)

I. POZICE

Gerard Thomas (1663–1720)
Ateliér malíře (detail), Národní galerie v Praze

Norbert Grund (1717–1767)
Scéna z commedie dell'arte (detail),
kolem 1760, Královská kanonie
premonstrátů na Strahově

Port de bras (nesení paží)

Port de bras je ladná práce paží, které procházejí základními pozicemi. Dnes se v baletu vedou paže jinak, ale myšlenka souhry nohou s rukama zůstala.

Tanečnice vám ukáže, jak se dělá port de bras. Vyzkoušejte si držet paže tak elegantně jako ona.

Dlaně jsou dolů.

Dlaně jsou nahoru.

Ruka je v zápěstí uvolněná a padá vlastní vahou dolů.

Dokončete příběh podle obrázku postav z grafik Jana Jiřího Balzera. Všimněte si, že gesta jsou nepřírodně elegantní a reálně nevyjadřují emoce ani příběh ztvárňovaných scén. Najdete podobnost držení paží těchto postav v porovnání s port de bras tanečnice?

Scéna z vojenského tábora, Národní galerie v Praze

Krajina s přádelnou, Národní galerie v Praze

Zaneprázdňená hospodyně, Národní galerie v Praze

Drancování, Národní galerie v Praze

Plynutí tanečního času

Podívejte se na následující ukázky. Všimněte si, že tančují i pejsci. Co mají na první pohled všechny postavy společného?

Norbert Grund (1717–1767)
Kratochvíle v parku I, kolem 1750, Národní galerie v PrazeNorbert Grund (1717–1767)
Galantní scéna v parku II – Procházka parkem, kolem 1760, Národní galerie v PrazeJan Jiří Balzer (1734–1799)
Hudební zábava, Národní galerie v Praze

Tanec a hudba

Tanec v 18. století je neodmyslitelně spjat s hudbou. Tanečníci si hudbu počítají na doby, aby jim kroky vycházely do taktu. Menuet většinou najdete ve $\frac{3}{4}$ taktu a tanečníci počítají jeden menuetový krok na 6 dob.

Vyzkoušejte si sami počítat nahlas a pravidelně jako metronom:

RAZ DVA TŘI ČTYŘ PĚT ŠEST

Do rytmu tleskejte rukama. Počítejte stále dokola v pravidelném tempu.

Podívejte se po ateliéru. Najdete tam další stopy. Je to jeden menuetový krok.

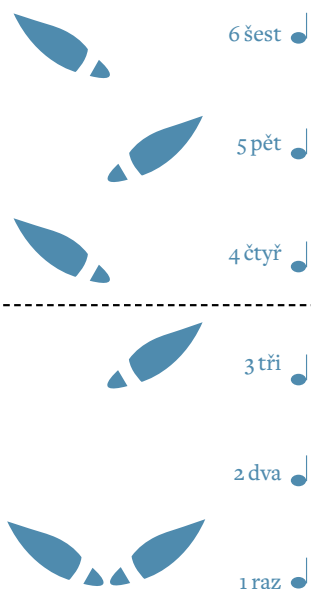
Nyní je čas spojit počítání s menuetovým krokem. Klad'te nohy do stop a u toho počítejte.

I když se to zdá jednoduché nebo legrační, udrzte nervy na uzdě a počítejte stále stejně, pravidelně, nahlas a opakujte přes celý tanec.

MENUETOVÝ KROK

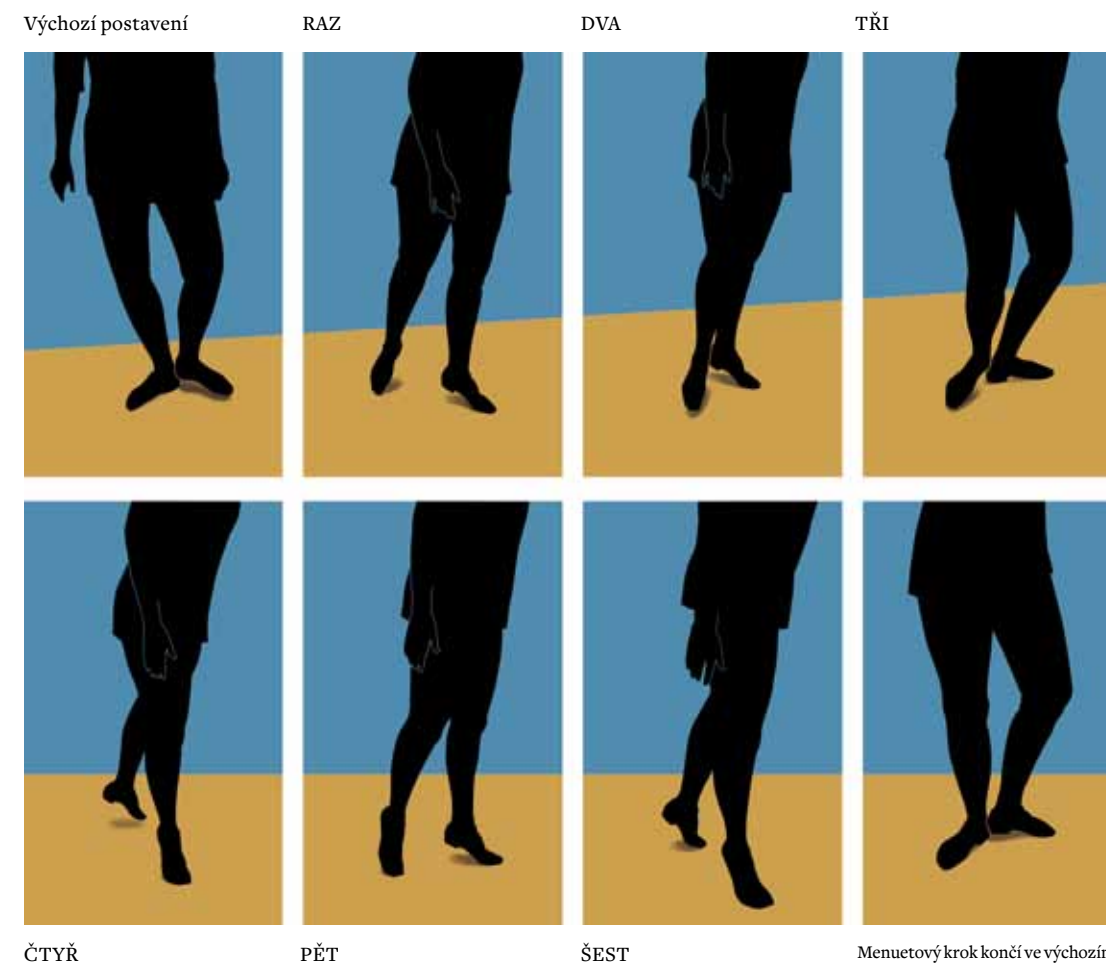
3 menší kroky,
levá, pravá, levá noha

1 krok delší
a pomalý na 3 doby
pravou nohou

Pro pokročilejší

Seberete-li odvahu, můžete si vyzkoušet menuetový krok na pološpičkách podle tanečníka.

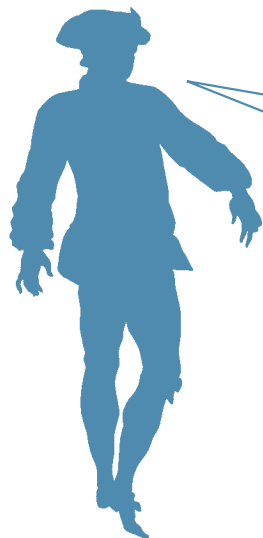
Slabikujte si PO-MA-LÝ, TŘI-RYCH-LÉ,
do toho zkuste zapojit menuetový krok.

Jestli jste v páru, pomozte si navzájem. Jeden počítá a druhý se snaží trefit krok do počítání. Chce to trpělivost. Tanec je přece zábava.

Norbert Grund (1717–1767)

Tanečnice menuetu (detail), kolem 1760, Národní galerie v Praze

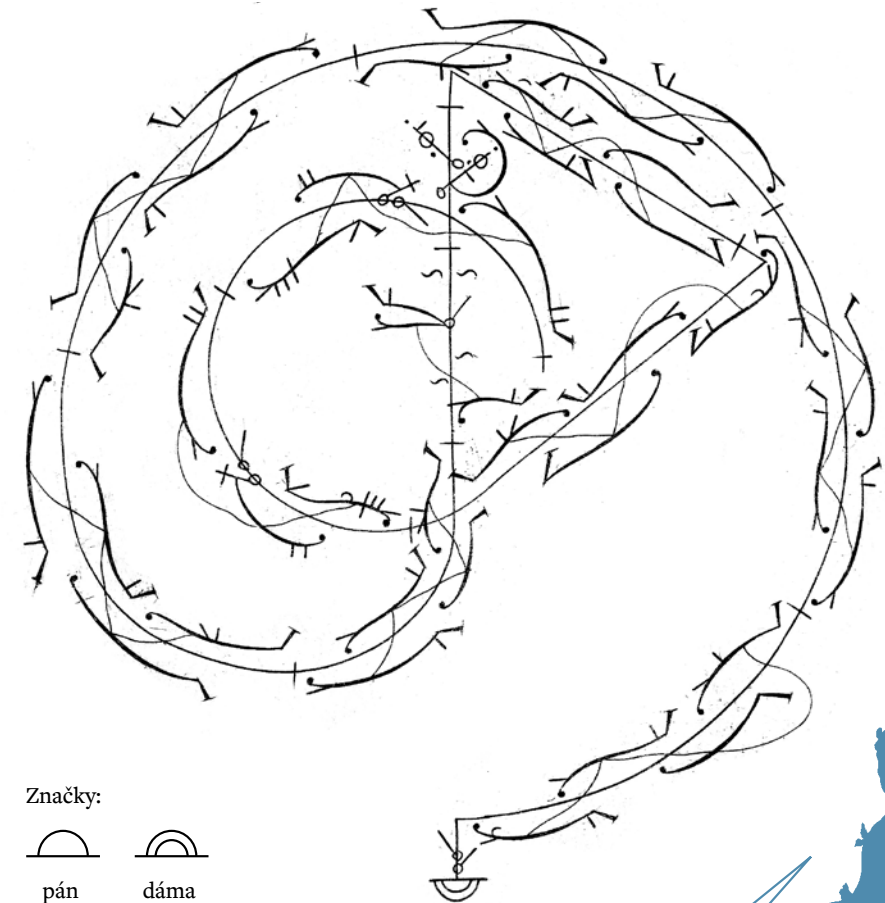

Nenechte se odradit. Krok je těžký a svaly při něm tuhnou. Hezky si je vyklepejte a promasírujte rukama. Zaslouží si to! Menuetový krok nevzdávejte a zkuste ho znovu, dokud vám nepůjde jako po másle.

Labyrint

Grafický záznam tance aneb taneční notace

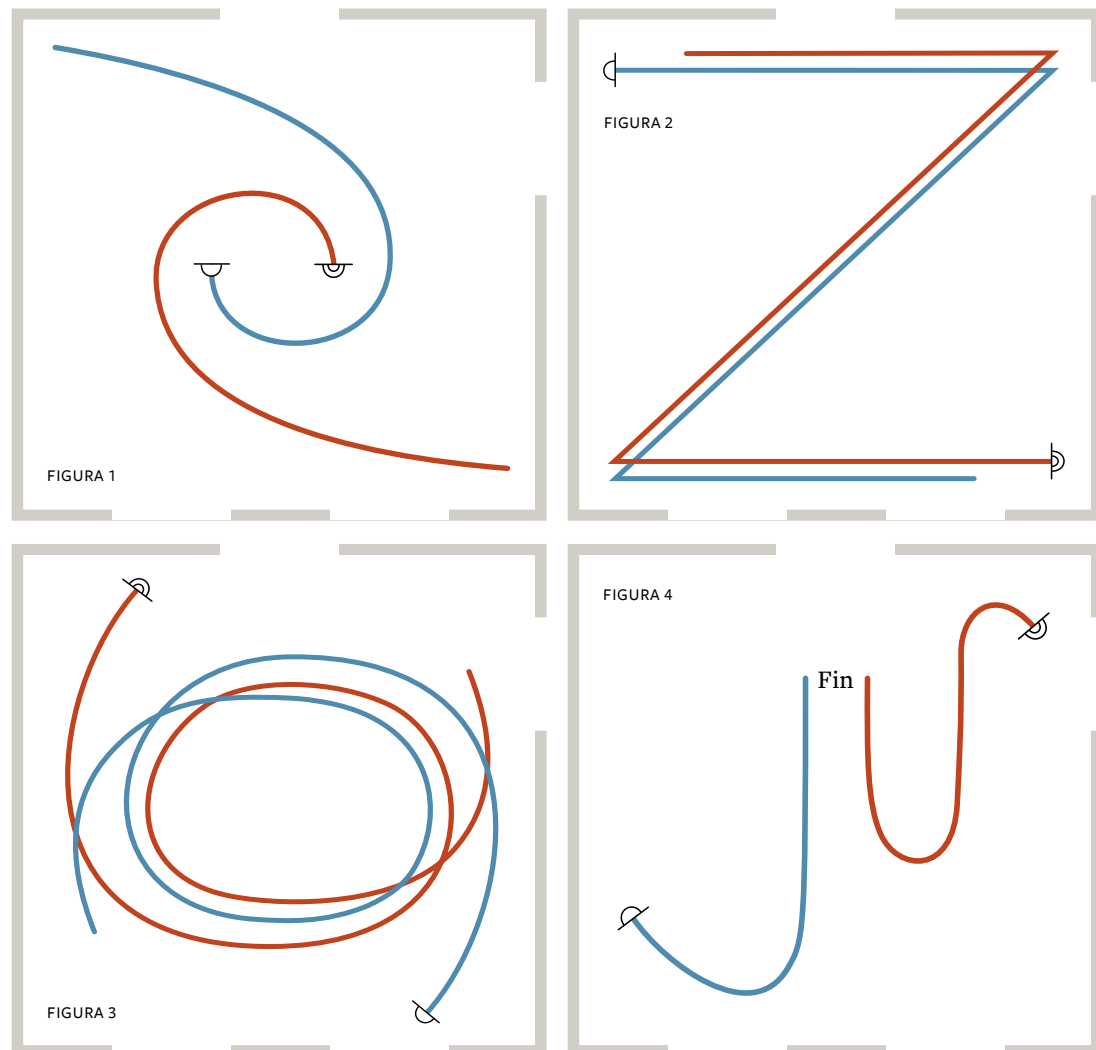
Od 17. století se tanec zapisoval pomocí různých značek do grafického schématu. V něm se zachycovala hudba, dráha tance a jednotlivé kroky. Tomuto složitému systému se říká Beauchamp-Feuilletova notace.

Pierre Beauchamp byl osobní taneční mistr Ludvíka XIV., který vytvořil koncepci taneční notace. Jeho žák Raoul-Auger Feuillet ji dopracoval, nelenil a taneční notaci rychle vydal. Předběhl tedy svého učitele.

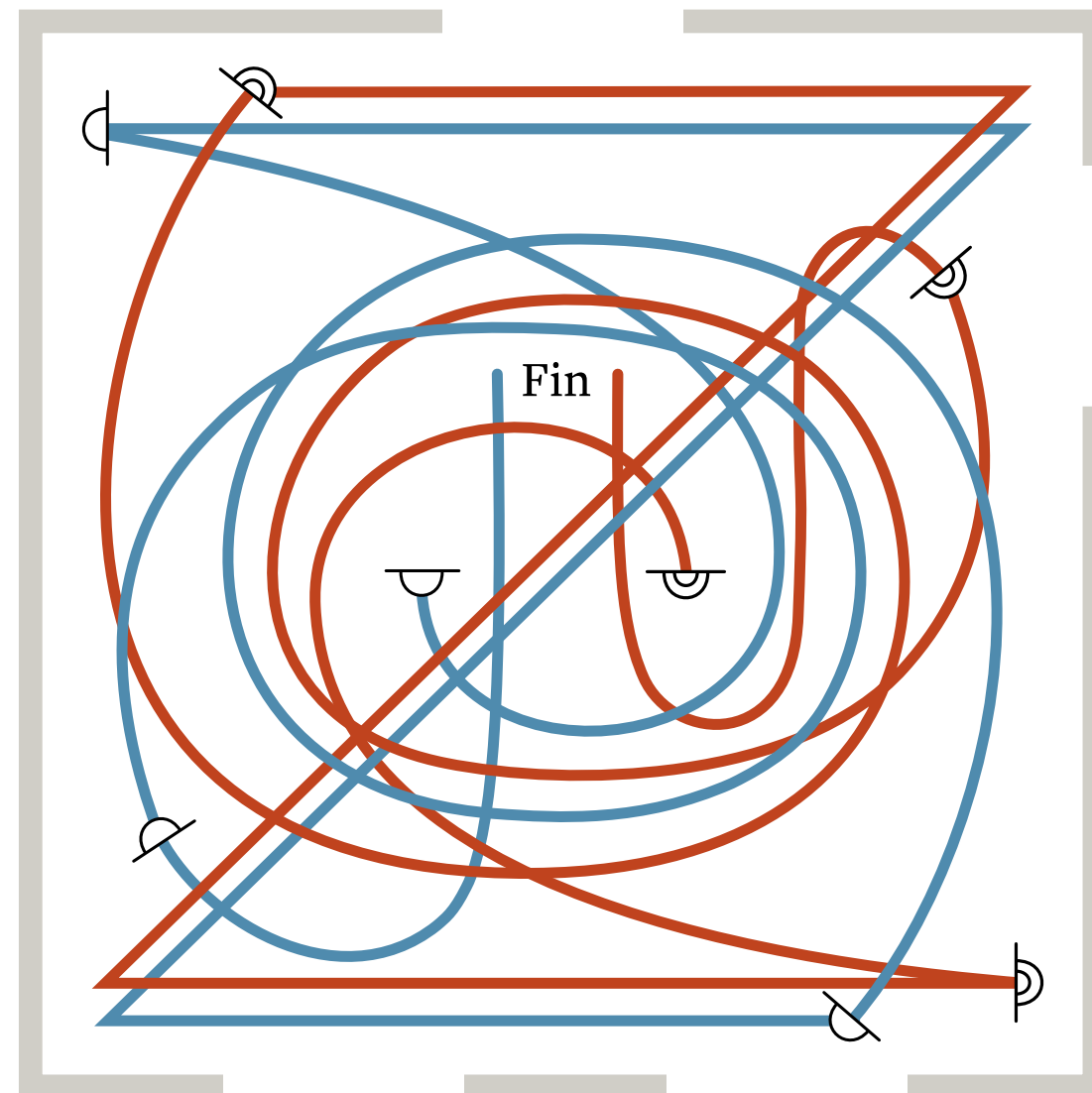
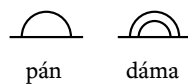

Ve čtvercích vidíte dráhy zjednodušeného menuetu rozkreslené podle jednotlivých figur.

Začněte oba najednou a zvolte hlavně stejné tempo. V menuetovém labyrintu budete kolem sebe kroužit jako motýlci.

Značky:

V obrázku jsou zaznamenané dráhy celého tance.

Najděte si značku pro dámu nebo pána a zkuste si projet dráhu prstem jako v dětském labyrintu. Pak už směle do toho! Najděte si v ateliéru na zemi značku pro pána nebo dámu a dráhu si projděte.

Veźmte si do ruky obrázky drah. Najděte značku dámy nebo pána a sledujte dráhy na papíře. Ať se tělo natáčí, kam chce, papír držte stále stejným směrem do čela tanečního sálu.

Král tance – menuet

Menuet je párový tanec, který kraloval na plesech vyšší společnosti v 17. a 18. století. Slovo *menuet* se odvozovalo od francouzského *menu*, tedy *malý, drobný*. Lidovou obdobou menuetu se stal minet.

Pokud si chcete zatančit celý menuet, postupujte podle pokynů níže.

Postavte se na značku dámy nebo pána v prostoru tanečního sálu.

Postavte se hezky rovně – I. pozice s vytočenými nohama.

Začněte počítat: raz dva tři čtyř pět šest.

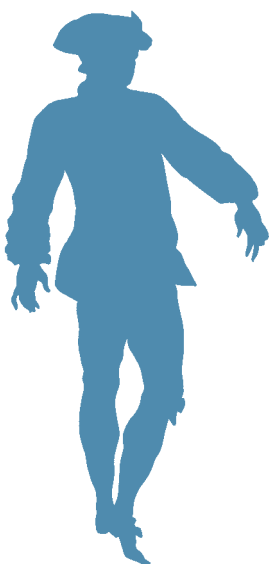
Přidejte menuetový krok začínající pravou nohou.

Následujte dráhu na podlaze.

Hezky se usmějte, mrkněte na partnera, zaflirtujte. Koketní hře se meze nekladou.

Během tance se můžete letmo chytit za ruce.

Pokud se o tancích v 17. a 18. století chcete dozvědět více, podívejte se do knihy Heleny Kazárové *Barokní taneční formy*.

Norbert Grund (1717–1767)
Tanečnice menuetu, kolem 1760, Národní galerie v Praze

Z fleku

„Z fleku“ v divadelním slangu znamená bez přípravy. Improvizace není absolutní umělecká volnost, ale prostor ohraničený daným stylem.

Podívejte se na obrazy tance nižší společnosti.

Jaké najdete rozdíly oproti stylu a atmosféře tance vyšší společnosti?

Norbert Grund (1717–1767)
Tanec před vesnickým hostincem, kolem 1760, Národní galerie v Praze

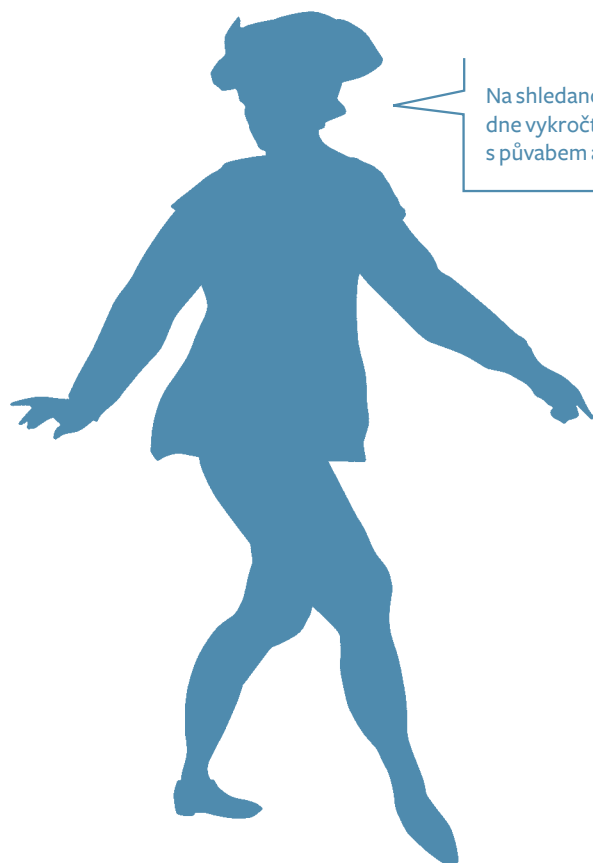
Norbert Grund (1717–1767)
Kuželkáři, po 1760, Národní galerie v Praze

Thomas van Apshoven (1622–1665)
Vesničané tančící před hospodou, Národní galerie v Praze

Osobní otázka na tělo: Jaký tanec je vám bližší?

Zamyslete se nad tancem v 18. století. Příklání se vaše povaha spíše k prostým lidem nebo ke šlechticům? Zavřete oči, představte si, kým byste chtěli být, a zatančete si podle svých představ, vlastností a fyzických možností.

Pracovní listy vycházejí při příležitosti výstavy **Norbert Grund 1717–1767. Půvab všedního dne.**

Koncepce a texty: Tereza Honzlová

Redakce: Lenka Jindrová

Grafická úprava, sazba a kresby: Tomáš Coufal

Tisk: Indigoprint, s. r. o.

© Národní galerie v Praze, 2017

Lektorské oddělení: tel. 233 090 542, sp.educ@ngprague.cz